



Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
ELEANOR SHARPSTON
przedstawiona w dniu 22 października 2015 r.¹

Sprawa C-94/14

**Flight Refund Ltd
przeciwko
Deutsche Lufthansa AG**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Kúria (sąd najwyższy, Węgry)]

Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych —
Roszczenie odszkodowawcze w związku z opóźnieniem lotu — Europejski nakaz zapłaty wydany
w państwie członkowskim niemającym związku z roszczeniem — Wskazanie sądu właściwego
w postępowaniu spornym

1. Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Kúria (węgierski sąd najwyższy), dotyczy nietypowych kwestii związanych z konwencją montrealską², rozporządzeniem Bruksela I³, rozporządzeniem w sprawie pasażerów lotniczych⁴ oraz rozporządzeniem w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (zwanym dalej „rozporządzeniem w sprawie ENZ”)⁵.

2. Złożone – i dość zaskakujące – okoliczności postępowania głównego można streścić w sposób następujący. Pasażerka opóźnionego lotu z Newark (New Jersey, Stany Zjednoczone Ameryki) do Londynu (Zjednoczone Królestwo), będąca obywatelką Węgier, wystąpiła – na podstawie rozporządzenia w sprawie pasażerów lotniczych – o odszkodowanie od przewoźnika lotniczego mającego siedzibę w Niemczech. Następnie zbyła swoją wierzytelność na rzecz spółki z siedzibą w Zjednoczonym Królestwie, która uzyskała europejski nakaz zapłaty wydany przez notariusza na Węgrzech, korzystając z procedury ustanowionej w rozporządzeniu w sprawie ENZ. Właściwość notariusza stwierdzono na podstawie (wprowadzającego w błąd) tłumaczenia na język węgierski postanowienia konwencji montrealskiej regulującego kwestie związane z jurysdykcją. Przewoźnik lotniczy wniósł sprzeciw od europejskiego nakazu zapłaty i jednocześnie zaprzeczył, że obsługiwał sporny lot. W takich okolicznościach rozporządzenie w sprawie ENZ przewiduje, że postępowanie musi być kontynuowane „przed właściwymi sądami państwa członkowskiego wydania [nakazu]” (mianowicie Węgier, czyli miejsca wydania przedmiotowego europejskiego nakazu zapłaty). Jednakże rozporządzenie Bruksela I nie zawiera żadnych wyraźnych przepisów pozwalających na ustalenie, który

1 — Język oryginału: angielski.

2 — Konwencja o ujednoliceniu niektórych zasad dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego zawarta w Montrealu w dniu 28 maja 1999 r., podpisana przez Wspólnotę Europejską w dniu 9 grudnia 1999 r. na podstawie art. 300 ust. 2 WE, zatwierdzona w imieniu WE decyzją Rady 2001/539/WE z dnia 5 kwietnia 2001 r. (Dz.U. L 194, s. 38).

3 — Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

4 — Rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz.U. L 46, s. 1).

5 — Rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz.U. L 399, s. 1).

sąd w tym państwie członkowskim jest właściwy do rozpoznania roszczenia o odszkodowanie. W takim wypadku wyznaczenie właściwego sądu należy do Kúria, jednak zdaniem tego sądu jest to niemożliwe bez uzyskania dalszych wytycznych co do sposobu, w jaki należy interpretować właściwe przepisy prawa Unii.

Ramy prawne

Konwencja montrealaska

3. Zgodnie z art. 19 konwencji montrealaskiej przewoźnik ponosi odpowiedzialność za szkodę wynikłą z opóźnienia w przewozie lotniczym osób, bagażu lub ładunku.

4. Artykuł 33 konwencji montrealaskiej nosi tytuł „Właściwość sądów”. Artykuł 33 ust. 1 stanowi: „Powództwo o odszkodowanie musi zostać wytoczone, według wyboru powoda, na terytorium jednego z państw-stron albo przed sądem właściwym dla siedziby przewoźnika albo jego głównego miejsca prowadzenia działalności, albo miejsca prowadzenia działalności, w ramach której zawarta została umowa, albo przed sądem miejsca przeznaczenia”.

5. A zatem przepis ten przewiduje dwie podstawowe opcje: powództwo można wytoczyć przez sądem właściwym dla siedziby przewoźnika bądź miejsca prowadzenia przez niego działalności bądź też przed sądem właściwym dla miejsca przeznaczenia. W obu przypadkach sądy te muszą znajdować się na terytorium jednego z państw-stron.

6. Jednakże art. 33 przetłumaczono na język węgierski w taki sposób, iż mogłoby się wydawać, że sformułowanie „na terytorium jednego z państw-stron” stanowi osobną (trzecią) opcję dostępną dla powoda, a nie warunek odnoszący się do dwóch opcji, o których mowa w dalszej części tego przepisu⁶. A zatem przynajmniej w odróżnieniu od wersji angielskiej, francuskiej i hiszpańskiej, które są wersjami autentycznymi⁷, z węgierskiej wersji tekstu na pierwszy rzut oka mogłoby wynikać, że powództwo o odszkodowanie można wytoczyć, według wyboru powoda, a) na terytorium jednego z państw-stron, b) przed sądem właściwym dla siedziby przewoźnika lub głównego miejsca prowadzenia działalności, lub miejsca prowadzenia działalności, w ramach której zawarta została umowa, bądź też c) przed sądem miejsca przeznaczenia. [Powtórne czytanie tego przepisu szybko jednak wyklucza taką wykładnię, ponieważ opcje b) i c) miałyby zastosowanie wyłącznie w przypadku, gdyby powództwo wytoczone zostało poza terytorium któregoś z państw-stron – a więc w państwie niezwiązanym postanowieniami konwencji montrealaskiej].

Rozporządzenie Bruksela I

7. Zgodnie z ogólną regułą w myśl art. 2 ust. 1, art. 3 ust. 1 i art. 5 ust. 1 i 5 rozporządzenia Bruksela I, rozpatrywanych łącznie, osoba mająca miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może być pozwana w sprawie o odszkodowanie z tytułu zobowiązania umownego jedynie przed sądy tego państwa członkowskiego lub sądy miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być

6 — Najwyraźniej istnieją dwie „oficjalne” wersje konwencji montrealaskiej w języku węgierskim, jedna w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*, wyd. spec. w jęz. węgierskim, rozdz. 7, t. 5, s. 492, a druga w 2005. évi VII. törvény (ustawie nr 7 z 2005 r.), która transponowała konwencję do prawa węgierskiego. Żadna z nich nie jest jednak wersją autentyczną samej konwencji montrealaskiej. Brzmienie obu wersji art. 33 ust. 1 znacznie się różni, ale w obu słowa „either [...] or [...]” z wersji angielskiej przetłumaczono jako „vagy [...] vagy [...]”. W wersji zawartej w Dzienniku Urzędowym przed pierwszym „vagy” brak jest przecinka, a więc słowo to można by rozumieć bardziej jak „lub”, a nie „albo”. Wersja z ustawy nr 7 z 2005 r. zawiera jednak przecinek, mimo że Kúria przytacza ten przepis bez przecinka w odesłaniu prejudycjalnym. W obu wersjach przecinek pojawia się przed drugim „vagy”.

7 — Pozostałymi wersjami autentycznymi są wersja arabska, chińska i rosyjska. W języku francuskim odpowiednikiem „either [...] or [...]” jest „soit [...] soit [...]”, a w języku hiszpańskim „sea [...] sea [...]”. W obu językach przed pierwszym elementem wyrażenia występuje przecinek, a więc jest jasne, że „na terytorium jednego z państw-stron” jest warunkiem odnoszącym się do obu następujących w dalszej części opcji.

wykonane. Miejscem tym w przypadku świadczenia usług jest miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone. Ponadto w przypadku spraw dotyczących sporów wynikających z działalności filii, agencji lub innego oddziału osoba ta może zostać pozwana przed sąd miejsca, gdzie znajduje się filia, agencja lub inny oddział.

8. Chociaż można wskazać szereg potencjalnych wyjątków od tej reguły ogólnej, w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym istotne, przynajmniej w teorii, wydają się jedynie trzy.

9. Po pierwsze, w myśl art. 16 ust. 1 konsument może wytoczyć powództwo przeciwko swemu kontrahentowi albo przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium ten kontrahent ma miejsce zamieszkania, albo przed sąd miejsca, w którym konsument ma miejsce zamieszkania. Jednakże na podstawie art. 15 ust. 3 wyjątek ten nie ma zastosowania do umów przewozu, z wyjątkiem umów podróży przewidujących w zamian za cenę ryczałtową połączone świadczenia przewozu i noclegu. W niniejszej sprawie nic nie wskazuje na to, że rozpatrywany lot mógł stanowić część takiego pakietu turystycznego.

10. Po drugie, art. 23 (w związku z, w odniesieniu do umów zawieranych z konsumentami, art. 17) ustanawia warunki, w jakich strony danego stosunku prawnego mogą wskazać, który sąd lub które sądy państwa członkowskiego będą właściwe do rozstrzygnięcia sporu wynikającego z tego stosunku prawnego. W niniejszej sprawie nic nie wskazuje na istnienie jakiegokolwiek umowy tego rodzaju.

11. Po trzecie, zgodnie z art. 24, niezależnie od jurysdykcji wynikającej z innych przepisów rozporządzenia, sąd państwa członkowskiego, przed którym pozwany wda się w spór, jest właściwy, chyba że pozwany wda się w spór w tym celu, aby podnieść zarzut braku jurysdykcji. Z kolei na podstawie art. 26 ust. 1, jeżeli pozwany, który ma miejsce zamieszkania w jednym państwie członkowskim, jest pozwany przed sąd innego państwa członkowskiego i nie wda się w spór, sąd z urzędu stwierdza brak swej jurysdykcji, jeżeli jego jurysdykcja nie wynika z przepisów rozporządzenia.

12. Kolejnym przepisem, który może być istotny w postępowaniu głównym, jest art. 27 ust. 1, stanowiący: „Jeżeli przed sądami różnych państw członkowskich zawisły sprawy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, sąd, przed który wytoczono powództwo później, z urzędu zawiesza postępowanie do czasu stwierdzenia jurysdykcji sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo”.

Rozporządzenie w sprawie pasażerów lotniczych

13. Rozporządzenie w sprawie pasażerów lotniczych ustanawia minimalne prawa pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład, odwołania lub opóźnienia lotów (art. 1 ust. 1). Ma ono zastosowanie do pasażerów odlatujących z lotniska znajdującego się na terytorium państwa członkowskiego, do którego ma zastosowanie traktat [art. 3 ust. 1 lit. a)], lub, jeżeli przewoźnik lotniczy obsługujący dany lot jest przewoźnikiem wspólnotowym, do pasażerów lądujących na takim lotnisku z lotniska znajdującego się w kraju trzecim [art. 3 ust. 1 lit. b)]. Dla celów tego rozporządzenia przewoźnik wspólnotowy oznacza przewoźnika lotniczego z ważną licencją na prowadzenie działalności wydaną przez państwo członkowskie [art. 2 lit. c)].

14. W przypadku odwołania lotu art. 5 ust. 1 lit. c) przyznaje pasażerom prawo do odszkodowania zgodnie z art. 7. Na mocy art. 7 ust. 1 lit. c) dla wszelkich lotów dłuższych niż 3500 km niebędących lotami wewnątrzwspólnotowymi (do której to kategorii zalicza się lot rozpatrywany w postępowaniu głównym) kwota odszkodowania ma wynosić 600 EUR. Jednakże w myśl art. 7 ust. 2 lit. c) dla tej samej kategorii lotu kwota ta może zostać obniżona o 50%, jeżeli pasażerom zaoferowano zmianę

planu podróży do ich miejsca docelowego na alternatywny lot, którego czas przylotu nie przekracza planowego czasu przylotu pierwotnie zarezerwowanego lotu o cztery godziny. W odniesieniu do innych kategorii lotu istotne opóźnienie przylotu wynosi, w zależności od przypadku, dwie lub trzy godziny.

15. Z brzmienia art. 6 wynika, że przepis ten dotyczy zobowiązań przewoźników lotniczych w przypadku, gdy istnieją uzasadnione powody, by oczekiwać opóźnienia lotu w stosunku do planowego startu. W przypadku lotów dłuższych niż 3500 km niebędących lotami wewnątrzwspólnotowymi zobowiązania te dotyczą sytuacji, gdy opóźnienie wylotu przekracza cztery godziny. W zależności od okoliczności danego przypadku przewoźnicy muszą zapewnić opiekę (w formie napojów, zakwaterowania, transportu itp.), zwrot kosztów lub zmianę planu podróży.

16. Artykuł ten nie przewiduje odszkodowania dla pasażerów w przypadku opóźnienia i nie odnosi się do opóźnienia w stosunku do planowanego czasu przylotu. Jednakże Trybunał dokonał łącznej wykładni art. 5, 6 i 7 w świetle celu rozporządzenia, jakim jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony pasażerów lotniczych, którzy stanęli wobec problemu odmowy przyjęcia na pokład oraz odwołania lub opóźnienia lotów, zgodnie z którą to wykładnią do celów stosowania prawa do odszkodowania pasażerów opóźnionych lotów można traktować jak pasażerów odwołanych lotów oraz że mogą oni w związku z tym powoływać się na prawo do odszkodowania przewidziane w art. 7 tego rozporządzenia, jeżeli z powodu opóźnionego lotu poniosą stratę czasu wynoszącą co najmniej trzy godziny⁸.

17. Rozporządzenie w sprawie pasażerów lotniczych nie zawiera jakichkolwiek szczególnych reguł jurysdykcyjnych w razie powstania sporu na tle jego stosowania.

Rozporządzenie w sprawie ENZ

18. Rozporządzenie w sprawie ENZ ma w szczególności na celu uproszczenie, przyspieszenie i ograniczenie kosztów postępowania sądowego w sprawach transgranicznych dotyczących bezspornych roszczeń pieniężnych [art. 1 ust. 1 lit. a)]. W myśl art. 2 ust. 1 i art. 3 ust. 1, rozpatrywanych łącznie, rozporządzenie to stosuje się do spraw cywilnych i handlowych, w których przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub miejsce stałego pobytu w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie sądu rozpoznającego sprawę. Artykuł 4 ustanawia postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty „w celu dochodzenia roszczeń pieniężnych o oznaczonej wysokości, które są wymagalne w chwili wniesienia pozwu o wydanie europejskiego nakazu zapłaty”. Jednakże powód nadal ma możliwość dochodzenia roszczenia na podstawie innego postępowania dostępnego zgodnie z przepisami prawa krajowego lub prawa Unii (art. 1 ust. 2). Zgodnie z art. 5 ust. 1 państwo członkowskie, w którym europejski nakaz zapłaty został wydany, to „państwo członkowskie wydania”, zaś zgodnie z art. 5 ust. 3 za „sąd” uważany jest „każdy organ państwa członkowskiego właściwy w zakresie europejskich nakazów zapłaty lub w innych związanych z tym sprawach”.

19. Artykuł 6 ust. 1 stanowi: „Do celów stosowania niniejszego rozporządzenia właściwość określa się zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa wspólnotowego, w szczególności rozporządzenia (WE) nr 44/2001”.

8 — Wyroki: *Sturgeon i in.* (C-402/07 i C-432/07, EU:C:2009:716, pkt 40–69); a także *Nelson i in.* (C-581/10 i C-629/10, EU:C:2012:657, pkt 28–40). Zobacz także wyrok *Folkerts* (C-11/11, EU:C:2013:106). W wyroku *Sturgeon i in.* (pkt 57, 58) Trybunał przyjął jednolite kryterium straty czasu wynoszącej przynajmniej trzy godziny znajdujące zastosowanie w przypadku wszystkich lotów (w przeciwieństwie do zróżnicowanych opóźnień wynoszących dwie, trzy lub cztery godziny, w zależności od kategorii lotu, określonych w art. 6 i 7 rozporządzenia w sprawie pasażerów linii lotniczych), posilając się obliczeniem dokonanym na podstawie art. 5 ust. 1 lit. c) ppkt (iii), który to przepis dotyczy zmiany planu podróży w następstwie powiadomienia o odwołaniu lotu w sytuacji, gdy pasażerowie mają możliwość wylotu nie więcej niż godzinę przed planowym czasem odlotu i dotarcia do swego miejsca docelowego najwyżej dwie godziny po planowym czasie przylotu. Sumując te jedno- i dwugodzinne okresy, Trybunał przyjął definicję „straty czasu” wynoszącej trzy godziny, niezależnie od kategorii lotu, w odniesieniu do której w przypadku opóźnienia przylotu wypłacane byłoby odszkodowanie określone w art. 7.

20. W myśl art. 7 ust. 1 pozew o wydanie europejskiego nakazu zapłaty składa się przy użyciu formularza określonego w załączniku I. Oprócz szczegółów dotyczących samego roszczenia w pozwie należy wskazać okoliczności uzasadniające właściwość sądu. W części 3 standardowego formularza wymieniono 13 potencjalnych okoliczności uzasadniających, które nie wymagają uściślenia, a okoliczność 14 stanowi „Inne (proszę określić)”. We „Wskazówkach dotyczących wypełniania formularza pozwu”, także w załączniku I, stwierdza się między innymi: „Jeżeli pozew dotyczy roszczenia przeciwko konsumentowi w związku z umową konsumencką, należy go złożyć we właściwym sądzie państwa członkowskiego, w którym znajduje się miejsce zamieszkania/siedziba konsumenta. W innych przypadkach pozew należy złożyć w sądzie, którego właściwość została ustalona zgodnie z przepisami [rozporządzenia Bruksela I] [...]”.

21. Zgodnie z art. 8 na podstawie pozwu o wydanie europejskiego nakazu zapłaty sąd rozpatrujący sprawę bada, tak szybko jak, to możliwe, czy spełnione zostały wymogi określone między innymi w art. 6 (regulującym jurysdykcję krajową). Badanie takie może mieć formę „procedury zautomatyzowanej” (choć nie wyjaśniono, co taka procedura miałaby obejmować). Na gruncie art. 11 w razie niespełnienia wymogów pozew należy odrzucić, przy czym odrzucenie nie może być przedmiotem odwołania ani nie zamyka możliwości dochodzenia roszczenia przy zastosowaniu dowolnej innej procedury. Jednakże w razie spełnienia wszystkich określonych wymogów europejski nakaz zapłaty należy wydać i doręczyć pozwanemu zgodnie z art. 12.

22. Artykuł 16 zatytułowany jest „Sprzeciw od europejskiego nakazu zapłaty”. Zgodnie z art. 16 ust. 1–3 w ciągu 30 dni od doręczenia nakazu pozwany może wnieść do sądu wydania sprzeciw przy użyciu standardowego formularza, w którym musi on jedynie wskazać, że kwestionuje roszczenie, bez konieczności precyzowania powodów.

23. Artykuł 17 ust. 1 stanowi: „W przypadku wniesienia sprzeciwu w terminie określonym w art. 16 ust. 2 dalsze postępowanie odbywa się przed właściwymi sądami w państwie członkowskim wydania zgodnie z przepisami regulującymi zwykle postępowanie cywilne, chyba że powód wyraźnie zażądał w takim przypadku zakończenia postępowania” (co może uczynić, wypełniając załącznik 2 do standardowego formularza pozwu). W myśl art. 17 ust. 2 takie przekazanie sprawy do zwykłego postępowania cywilnego podlega prawu państwa członkowskiego wydania.

24. W razie niewniesienia sprzeciwu w tym terminie w myśl art. 18 ust. 1 sąd wydania niezwłocznie stwierdza wykonalność europejskiego nakazu zapłaty.

25. Artykuł 20 ustanawia procedurę „Ponownego badania w wyjątkowych przypadkach”. W szczególności art. 20 ust. 2 stanowi: „Po upływie terminu określonego w art. 16 ust. 2 pozwany jest [...] uprawniony do złożenia wniosku o ponowne zbadanie europejskiego nakazu zapłaty przez właściwy sąd w państwie członkowskim wydania, w przypadku gdy wydanie nakazu zapłaty było w sposób oczywisty błędne w świetle wymogów określonych w niniejszym rozporządzeniu lub ze względu na inne wyjątkowe okoliczności”. Zgodnie z art. 20 ust. 3, jeżeli sąd uzna, że ponowne zbadanie nakazu jest uzasadnione, europejski nakaz zapłaty traci moc; w przeciwnym wypadku pozostaje on w mocy.

26. Artykuł 26 stanowi: „Wszelkie zagadnienia proceduralne, które nie są uregulowane w niniejszym rozporządzeniu, podlegają prawu krajowemu”.

Prawo węgierskie

27. Na mocy art. 59 ust. 1 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról (ustawy nr 50 z 2009 r. o postępowaniu w sprawie nakazu zapłaty) notariusze mają kompetencję do wydawania europejskiego nakazu zapłaty na terenie całych Węgier.

28. Zgodnie z art. 38 ust. 1 i 3 tej samej ustawy w razie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty notariusz przekazuje akta sprawy sądowi wskazanemu przez powoda lub, w braku tego rodzaju wskazania, sądowi właściwemu miejscowo na podstawie przepisów 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (ustawy nr 3 z 1952 r. – kodeks postępowania cywilnego).

29. Na mocy § 30 ust. 2 wspomnianego kodeksu w przypadkach powództw przeciwko osobie prawnej, która nie posiada siedziby na terytorium Węgier, sądem właściwym miejscowo jest sąd miejsca siedziby powoda, jeżeli jest on osobą prawną, lub sąd miejsca zamieszkania lub miejsca pobytu powoda, jeśli jest on osobą fizyczną posiadającą status rezydenta.

30. Zgodnie z § 36 ust. 2 tego kodeksu powództwo dotyczące roszczeń wynikających z transakcji zawartej przez podmiot gospodarczy w ramach jego działalności gospodarczej można wnieść do sądu miejsca zawarcia lub miejsca wykonania umowy. W myśl § 37 powództwo o odszkodowanie można wnieść do sądu miejsca, w którym wystąpiło zdarzenie powodujące szkodę lub w którym szkoda faktycznie powstała.

31. Paragraf 43 ust. 1 omawianego kodeksu wymaga, aby sąd, do którego wniesiono powództwo, stwierdzał brak swej właściwości miejscowej z urzędu, przy czym może on sprawdzać prawdziwość podniesionych twierdzeń dotyczących właściwości miejscowej tylko wówczas, gdy stoją one w sprzeczności z faktami powszechnie znanymi lub faktami znanymi sądowi z urzędu, a także wówczas, gdy są one nieprawdopodobne lub zostały zakwestionowane przez stronę przeciwną.

32. W razie sporu kompetencyjnego, na mocy § 45 ust. 1 i § 45 ust. 2 lit. c) tego kodeksu wyznaczenie sądu właściwego należy do Kúria.

33. W myśl § 130 ust. 1 omawianego kodeksu sąd, przed którym wytoczono powództwo, odrzuca pozew, jeżeli istnieją dowody na to, że w szczególności (i) ustawa lub umowa międzynarodowa wyłączają jurysdykcję sądów węgierskich, (ii) do rozpoznania powództwa rzeczowo właściwy jest inny sąd lub organ lub (iii) do rozpoznania sporu miejscowo właściwy jest inny sąd.

34. Na mocy § 157, jeżeli z powyższych względów pozew podlega odrzuceniu, postępowanie umarza się. Zgodnie z § 157/A ust. 1 w sprawach, w których nie wystąpiły tego rodzaju przesłanki odrzucenia pozwu, ale jurysdykcja sądu węgierskiego nie może zostać ustalona na podstawie jakiegokolwiek reguły jurysdykcyjnej, sąd musi umorzyć postępowanie, między innymi jeżeli pozwany nie stawił się na pierwszej rozprawie i nie złożył odpowiedzi na pozew.

Okoliczności faktyczne, postępowanie i pytania prejudycjalne

35. W odesłaniu prejudycjalnym przedstawiono następujący opis okoliczności faktycznych i procesowych w postępowaniu głównym.

36. Pasażerka lotnicza zbyła przysługujące jej roszczenie odszkodowawcze z tytułu opóźnionego lotu na rzecz spółki Flight Refund Ltd (zwanej dalej „Flight Refund” lub „spółką Flight Refund”), zarejestrowanej w Zjednoczonym Królestwie i specjalizującej się w dochodzeniu tego rodzaju roszczeń. Spółka Flight Refund wystąpiła następnie do węgierskiej notariusz z wnioskiem o wydanie europejskiego nakazu zapłaty przeciwko spółce Deutsche Lufthansa AG (zwanej dalej „Lufthansą”), z siedzibą w Niemczech. Swoje roszczenie opiewające na kwotę 600 EUR spółka uzasadniała faktem, że w wyniku umowy cesji przysługiwało jej odszkodowanie ze strony Lufthansy z tytułu dłuższego niż trzy godziny opóźnienia lotu LH7626⁹.

9 — Z umowy cesji oraz z wniosku o wydanie europejskiego nakazu zapłaty znajdujących się w aktach sprawy, które Kúria przekazała Trybunałowi, wynika, że pasażerką była kobieta zamieszkała w Budapeszcie oraz że spółka Flight Refund udzieliła pełnomocnictwa węgierskiej adwokat, z której inicjatywy złożono wniosek u notariusza.

37. Notariusz wydała europejski nakaz zapłaty bez ustalenia miejsca zawarcia umowy, miejsca wykonania umowy, miejsca wystąpienia zdarzenia powodującego domniemaną szkodę, miejsca prowadzenia działalności przewoźnika, za pośrednictwem którego doszło do zawarcia umowy, oraz miejsca przeznaczenia lotu. Swoją kompetencję wywiodła z okoliczności, że Węgry są państwem-stroną konwencji montrealskiej. Lufthansa wniosła sprzeciw, podnosząc, że nie obsługiwała wskazanego lotu, którego operatorem były linie United Airlines¹⁰.

38. Adwokat Flight Refund oświadczyła, że nie była w stanie ustalić właściwego sądu po skierowaniu sprawy do postępowania spornego. W związku z tym o wyznaczenie sądu właściwego notariusz zwróciła się do Kúria, wskazując, że: sądy węgierskie miały jurysdykcję na podstawie art. 33 ust. 1 konwencji montrealskiej; nie było możliwe ustalenie, który konkretnie sąd był właściwy do rozpoznania sprawy, ponieważ żadna ze stron nie miała siedziby na terytorium Węgier; z pozwu nie wynika wyraźnie ani miejsce zawarcia umowy, ani miejsce jej wykonania; z uwagi na fakt, że lot LH7626 obsługiwał połączenie między Newark a Londynem, do zdarzenia powodującego szkodę mogło dojść w Stanach Zjednoczonych albo w Zjednoczonym Królestwie; Lufthansa twierdzi, że operatorem lotu były linie United Airlines.

39. Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału Kúria skierowała do Trybunału pięć pytań prejudycjalnych, z których pierwsze trzy dotyczą roszczenia odszkodowawczego opartego na art. 19 konwencji montrealskiej i relacji norm jurysdykcyjnych zawartych w tej konwencji z tymi ustanowionymi w rozporządzeniu w sprawie ENZ i w rozporządzeniu Bruksela I. Pytanie czwarte dotyczy możliwości badania z urzędu europejskiego nakazu zapłaty wydanego z naruszeniem istotnych przepisów lub możliwości umorzenia postępowania, natomiast pytanie piąte dotyczy kwestii, czy istnieje obowiązek wskazania sądu węgierskiego właściwego do rozpoznania sporu w przedmiocie takiego nakazu, nawet w przypadku braku jakiegokolwiek łącznika uzasadniającego jurysdykcję sądów węgierskich.

40. Uwagi na piśmie zostały pierwotnie przedstawione przez rządy niemiecki i węgierski oraz Komisję i przekazane między innymi stronom w postępowaniu głównym.

41. Adwokat reprezentująca Flight Refund skierowała następnie do Trybunału pismo, w którym wskazała, że poinformowała Kúria, iż mimo wskazania jako podstawy ustalenia jurysdykcji sądów węgierskich art. 33 konwencji montrealskiej roszczenie o odszkodowanie jest dochodzone nie na podstawie art. 19 konwencji montrealskiej, lecz na podstawie rozporządzenia w sprawie pasażerów lotniczych. Wyjaśniła, że we wniosku nie wskazała podstawy roszczenia, ponieważ wniosek nie zawierał części, w której wymagane byłoby podanie takich informacji; niemniej jednak wskazała ona art. 33 konwencji montrealskiej jako podstawę dla ustalenia jurysdykcji w pkt 14 części 3 formularza, gdyż to właśnie ten przepis ustanawia regułę jurysdykcyjną w odniesieniu do roszczeń o odszkodowanie z tytułu opóźnienia w przewozie lotniczym, a rozporządzenie w sprawie pasażerów lotniczych takiej reguły nie zawierało.

42. W świetle tego pisma i na podstawie art. 101 ust. 1 regulaminu postępowania Trybunał zwrócił się do Kúria o wyjaśnienie podstawy prawnej roszczenia rozpatrywanego w postępowaniu głównym oraz o wskazanie obsługującego przewoźnika lotniczego dla celów rozporządzenia w sprawie pasażerów lotniczych.

10 — Sprzeciw, także dołączony do akt sprawy, wskazuje, że twierdzenie to dodano w pustym miejscu na końcu standardowego formularza, który nie zawierał sekcji przeznaczonej na wskazanie podstaw sprzeciwu. W swoim sprzeciwie Lufthansa nie podniosła kwestii związanych z jurysdykcją.

43. W odpowiedzi Kúria wskazała, że roszczenie Flight Refund rzeczywiście opierało się na art. 6 i 7 rozporządzenia w sprawie pasażerów lotniczych, ale przepisem, na podstawie którego spółka ta ustaliła jurysdykcję sądów węgierskich, był art. 33 konwencji montrealskiej. W związku z tym Kúria wycofała pierwsze trzy pytania i zmieniła treść piątego. Jednakże sąd ten, z uwagi na fakt, że krajowe przepisy proceduralne nie dają mu możliwości przeprowadzenia postępowania dowodowego co do istoty sprawy, nie był w stanie dostarczyć jakichkolwiek dalszych informacji dotyczących tego, który przewoźnik lotniczy obsługiwał to połączenie.

44. Dwa pytania, które skierowano do Trybunału we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, mają teraz następujące brzmienie:

- „1) Czy europejski nakaz zapłaty, który został wydany z naruszeniem celu [rozporządzenia w sprawie ENZ] lub przez organ niemający jurysdykcji, może zostać poddany ponownemu badaniu z urzędu? Czy postępowanie sporne będące rezultatem wniesienia sprzeciwu powinno, w braku jurysdykcji, zostać z urzędu lub na wniosek umorzone?
- 2) Jeżeli jakikolwiek sąd węgierski jest właściwy do przeprowadzenia postępowania w sprawie, czy istotne przepisy regulujące właściwość powinny być interpretowane w ten sposób, że Kúria, przyznając jurysdykcję sądowi, musi wskazać przynajmniej jeden sąd, który – w braku jurysdykcji i właściwości wynikających z przepisów prawa proceduralnego państwa członkowskiego – jest zobowiązany do rozpoznania sprawy co do istoty w postępowaniu spornym będącym wynikiem wniesienia sprzeciwu?”,

45. Kúria w odpowiedzi stwierdziła ponadto, że nadal istotne jest ustalenie, czy, wobec braku koniecznych uregulowań w rozporządzeniu w sprawie pasażerów lotniczych, jurysdykcję w odniesieniu do postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, w ramach którego dochodzone jest roszczenie na podstawie przepisów tego rozporządzenia, powinny regulować postanowienia konwencji montrealskiej, przepisy rozporządzenia Bruksela I czy też inne przepisy. Ponadto sąd ten pragnie dowiedzieć się, czy art. 17 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ENZ zawiera regułę jurysdykcyjną, która, niezależnie od rozporządzenia Bruksela I, przyznaje jurysdykcję sądom państwa członkowskiego wydania.

46. W następstwie doręczenia odpowiedzi Kúria i zmiany brzmienia pytań rząd węgierski przedstawił dalsze uwagi na piśmie. Nie złożono wniosku o przeprowadzenie rozprawy, w związku z czym rozprawa nie odbyła się.

Ocena

Dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

47. W swoich uwagach rząd niemiecki zasugerował, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym może być niedopuszczalny w całości, na tej podstawie, że ze strony internetowej Flight Refund wynika, iż spółka ta zawiesiła swoją działalność, albo też w odniesieniu do pierwszych trzech pytań, z tego względu, że wykładnia konwencji montrealskiej nie jest istotna dla ustalenia kwestii podniesionych w postępowaniu głównym.

48. Ponieważ Kúria potwierdziła, że postępowanie nadal toczy się przed tym sądem, i wycofała pierwsze trzy pytania, nie ma potrzeby dalszego rozpatrywania tych kwestii.

Przedmiot wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

49. W niniejszej sprawie należy przede wszystkim rozważyć następującą kwestię: co należy zrobić w sytuacji, gdy europejski nakaz zapłaty został wydany przez organ w państwie członkowskim, którego sądy nie mają jurysdykcji do wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie roszczenia, którego dotyczy nakaz, oraz w sytuacji, gdy w następstwie wniesienia sprzeciwu sprawa musi zostać rozpatrzona w postępowaniu spornym przed „właściwymi sądami państwa członkowskiego wydania”? Jak wskazał rząd niemiecki, rozporządzenie w sprawie ENZ nie zawiera żadnych przepisów regulujących taką sytuację.

50. W swoich pytaniach Kúria zaproponowała dwa możliwe rozwiązania. Po pierwsze, to właśnie ten sąd, bez konieczności wyznaczenia innego sądu do wydania rozstrzygnięcia co do istoty w przedmiocie roszczenia, którego dotyczy postępowanie, jest kompetentny do ponownego zbadania europejskiego nakazu zapłaty, w następstwie czego – przy założeniu, że wydanie nakazu było bezpodstawne w świetle przesłanek określonych w rozporządzeniu w sprawie ENZ – uchyli ów nakaz lub umorzy postępowanie. Po drugie, Kúria może być zobowiązana do wyznaczenia sądu węgierskiego do wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie roszczenia nawet mimo braku właściwej podstawy jurysdykcyjnej.

51. Jednakże przed zbadaniem, czy zastosowanie któregośkolwiek z tych rozwiązań w ogóle jest możliwe (przy czym wydaje się jasne, że żadne z nich bezpośrednio *nie wynika* z przepisów oraz że lepiej rozpatrywać je łącznie), warto moim zdaniem przyjrzeć się temu, co dotychczas w rozpatrywanej sprawie zrobiono albo czego nie zrobiono, w porównaniu z tym, co należało zrobić. Myślę, że można śmiało powiedzieć, iż trudności, z jakimi boryka się obecnie Kúria, wynikają zasadniczo z elementarnych błędów popełnionych w pierwszej kolejności przez Flight Refund i adwokat spółki, a następnie przez notariusz, która wydała europejski nakaz zapłaty. Błędy te w rzeczywistości niweczą cel rozporządzenia w sprawie ENZ, którym jest uproszczenie i przyspieszenie postępowania sądowego w sprawach transgranicznych dotyczących bezspornych roszczeń pieniężnych¹¹.

52. Po pierwsze, spółka Flight Refund nie powinna była powoływać się na konwencję montrealską, na podstawie której ustaliła, że jurysdykcję do wydania europejskiego nakazu zapłaty przeciwko Lufthansie mają sądy i organy węgierskie¹². W myśl art. 6 rozporządzenia w sprawie ENZ jurysdykcję krajową określa się zgodnie z „odpowiednimi przepisami prawa wspólnotowego, w szczególności rozporządzenia (WE) nr 44/2001”. Chociaż „odpowiednie przepisy prawa wspólnotowego” mogą co do zasady obejmować postanowienia konwencji montrealskiej, Trybunał orzekł już, jak wskazano w uwagach na piśmie, że jurysdykcję w odniesieniu do pozwu wniesionego na podstawie rozporządzenia w sprawie pasażerów lotniczych reguluje jedynie rozporządzenie Bruksela I¹³. Ponadto ze „Wskazówek dotyczących wypełniania formularza pozwu” w sprawie europejskiego nakazu zapłaty jasno wynika, że należy się kierować właśnie przepisami rozporządzenia Bruksela I (zob. pkt 20 powyżej). W każdym razie należy uznać za oczywiste, że jakakolwiek norma jurysdykcyjna zawarta w konwencji montrealskiej dotyczy postępowań wszczętych w związku z roszczeniami podlegającymi postanowieniom tej konwencji, a nie roszczeniami regulowanymi na podstawie innych aktów prawnych. W przeciwieństwie do rozporządzenia Bruksela I, konwencja montrealaska nie ma w zamierzeniu ustanawiać powszechnie obowiązujących reguł jurysdykcyjnych.

11 — „Jakże zagmatwaną snujemy sieć, kiedy zwodzimy po raz pierwszy!” – pisał Sir Walter Scott w poemacie *Marmion* (pieśń VI, XVIII). Nie oskarżam żadnej ze stron o próbę zwodzenia, jednak sieć utkana w tej sprawie jest istotnie zagmatwana i godna zakusów najbardziej przebiegłych profesorów prawa pragnących wprawić w zakłopotanie studentów swoim pytaniem egzaminacyjnym.

12 — Nie wiadomo, czy spółka Flight Refund kontaktowała się z Lufthansą przed złożeniem wniosku o wydanie europejskiego nakazu zapłaty. Na podstawie informacji pochodzących ze strony internetowej spółki (<http://flight-refund.eu/>) można przypuszczać, że taka jest jej aktualna praktyka. Możliwe, że tak było, a Lufthansa zwyczajnie nie odpowiedziała. W takim wypadku Lufthansa musi przyjąć część odpowiedzialności za wynikłe nieporozumienie, ponieważ krótka odpowiedź, że obsługującym przewoźnikiem lotniczym były United Airlines, (prawdopodobnie) skutkowałaby umorzeniem postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty przeciwko tej spółce.

13 — Wyrok Rehder (C-204/08, EU:C:2009:439, pkt 26–28 i przytoczone tam orzecznictwo).

53. Po drugie, nawet powołując się na konwencję montrealską, adwokat reprezentująca Flight Refund powinna była wiedzieć, że w języku węgierskim istniały dwie różniące się między sobą wersje tego aktu prawnego¹⁴, z których żadna nie jest wersją autentyczną, ale przynajmniej jedną można by interpretować w ten sposób, że wyrażenie „na terytorium jednego z państw-stron” *nie* stanowiło niezależnej i samej w sobie wystarczającej podstawy jurysdykcyjnej, skutkiem czego powinna była odnieść się do autentycznej wersji konwencji.

54. Po trzecie, notariusz, która otrzymała wniosek o wydanie europejskiego nakazu zapłaty, powinna była zweryfikować twierdzenie Flight Refund, że podstawą dla ustalenia jurysdykcji był art. 33 konwencji montrealskiej. Prawdą jest, że art. 8 rozporządzenia w sprawie ENZ dopuszcza dokonanie tego rodzaju weryfikacji w formie „procedury zautomatyzowanej”, co może oczywiście stanowić źródło błędów. Z drugiej strony dla celów rozporządzenia w sprawie ENZ węgierska notariusz jest organem sądowym i z tego tytułu należy uznać, że posiada wymaganą znajomość prawa oraz że przyjmuje odpowiedzialność za sposób jego stosowania.

55. Dlatego też adwokat reprezentująca Flight Refund oraz notariusz powinny były zbadać możliwe podstawy jurysdykcyjne przewidziane w samym rozporządzeniu Bruksela I. Wspomniane podstawy wydają się następujące.

56. Pierwsza podstawa jurysdykcyjna w systemie rozporządzenia Bruksela I odnosi się do sądów państwa członkowskiego, w którym pozwany ma miejsce zamieszkania (art. 2 ust. 1) – w niniejszej sprawie Niemiec. Druga, w postępowaniach dotyczących zobowiązań umownych, odnosi się do sądów miejsca, gdzie dane zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane [art. 5 ust. 1 lit. a)]. Z uwagi na to, że roszczenie o odszkodowanie wynika z domniemanego opóźnienia przylotu, miejscem wykonania zobowiązania musi być moim zdaniem miejsce przylotu – mianowicie Londyn. W związku z powyższymi sądami, do których w sposób najbardziej oczywisty należało zwrócić się z wnioskiem o wydanie europejskiego nakazu zapłaty i które najprawdopodobniej byłyby właściwe, były sądy Niemiec lub Anglii.

57. Trzecia możliwość dotyczy sądów miejsca, gdzie znajduje się filia, agencja lub inny oddział Lufthansy (art. 5 ust. 5), jeżeli bilet zakupiono w takiej filii, agencji lub w takim innym oddziale. Niewykluczone, że tak właśnie było, a ponieważ wydaje się, iż miejscem zamieszkania pasażerki są Węgry, może to uzasadniać jurysdykcję sądów węgierskich. Jednakże kwestię tę musi zbadać Kúria, gdyż wydaje się, że na tym etapie nie ma dowodów na to, gdzie został zakupiony bilet.

58. Można zauważyć – chociaż nie ma to bezpośredniego znaczenia – że wskazane wyżej podstawy jurysdykcyjne odpowiadają tym wyszczególnionym w art. 33 ust. 1 konwencji montrealskiej po wykluczeniu nieprawdziwej przesłanki odnoszącej się po prostu do „terytorium jednego z państw-stron”.

59. Kolejna możliwa podstawa uznania jurysdykcji sądów węgierskich odnosi się do miejsca zamieszkania pasażerki. Prawdą jest, że norma prawa węgierskiego dopuszczająca wytoczenie powództwa na Węgrzech przez osobę fizyczną mającą miejsce zamieszkania lub miejsce stałego pobytu na Węgrzech przeciwko osobie prawnej niemającej siedziby w tym państwie¹⁵ nie wydaje się w pełni zgodna z rozporządzeniem Bruksela I, jeżeli jest ona powszechnie stosowana. Taka norma stałaby w zupełnej sprzeczności z ogólną zasadą ustanowioną w rozporządzeniu Bruksela I, która priorytetowo traktuje sądy państwa członkowskiego, w którym to pozwany ma miejsce

14 — Zobacz przypis 6 powyżej.

15 — Paragraf 30 ust. 2 węgierskiego kodeksu postępowania cywilnego: zob. pkt 29 powyżej.

zamieszkania¹⁶. Jednakże w pewnych okolicznościach rozporządzenie to dopuszcza taką możliwość – mianowicie w sytuacji, gdy osoba fizyczna jest konsumentem wytaczającym powództwo przeciwko drugiej stronie umowy konsumenckiej, która, jeżeli jest umową przewozu, stanowi część pakietu turystycznego¹⁷.

60. W każdym razie okoliczności dotyczące rozpatrywanej umowy również muszą zostać zbadane przez Kúria. Ponadto wątpię, aby można było powoływać się na tę podstawę jurysdykcyjną, skoro konsument, którego dotyczy niniejsza sprawa, dokonał cesji roszczenia na rzecz agencji windykacyjnej w rodzaju Flight Refund. Chociaż cesja roszczenia nie jest kwestią uregulowaną w rozporządzeniu Bruksela I¹⁸, a według mojej wiedzy nie istnieje orzecznictwo poświęcone tej tematyce, nie ulega wątpliwości, że norma wprowadzająca odstępstwo, zgodnie z którą sądy miejsca zamieszkania konsumenta zyskują status równorzędny do sądów miejsca zamieszkania pozwanego, ma w zamierzeniu zwolnić słabszą stronę umowy z obowiązku dochodzenia roszczenia przed sądami innego państwa¹⁹. Argument ten przestaje być zasadny w momencie, gdy powodem nie jest słabsza strona umowy – czyli konsument – lecz profesjonalna agencja windykacyjna²⁰.

61. Wreszcie możliwe jest też, że warunki regulujące sprzedaż biletów same zawierały klauzulę jurysdykcyjną. Jeżeli tak, ważność takiej klauzuli należałoby ocenić w świetle przepisów art. 23 i, stosownie do sytuacji, art. 17 rozporządzenia Bruksela I²¹.

62. W związku z powyższym wydaje mi się, że biorąc pod uwagę dostępne informacje, nie można wykluczyć, iż na mocy rozporządzenia Bruksela I międzynarodową jurysdykcję do rozpatrzenia roszczenia o odszkodowanie dochodzonego na podstawie rozporządzenia w sprawie pasażerów lotniczych mogą mieć sądy węgierskie, chociaż ani Trybunał, ani Kúria nie dysponują żadnymi informacjami, które jasno by to potwierdzały. Z całą pewnością można natomiast stwierdzić, że podstawa jurysdykcji nie wynika z konwencji montrealskiej, zaś w celu ustalenia jurysdykcji na podstawie rozporządzenia Bruksela I potrzeba więcej informacji.

63. Kúria poinformowała Trybunał, że nie jest uprawniona do przeprowadzenia postępowania dowodowego co do istoty sprawy. Chociaż do Trybunału nie należy wykładnia prawa węgierskiego, wydaje mi się prawdopodobne, że przepisy powołane przez Kúria i wyszczególnione w pkt 29 i nast. powyżej niekoniecznie wyłączają możliwość przeprowadzenia postępowania dowodowego w kwestii

16 — Zobacz pkt 7 powyżej.

17 — Zobacz pkt 9 powyżej.

18 — Z kolei art. 14 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 593/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.U. L 177, s. 6) stanowi: „W razie przelewu wierzytelności lub subrogacji umownej stosunek między zbywcą i nabywcą wierzytelności przysługującej wobec innej osoby (»dłużnika«) podlega prawu, które zgodnie z niniejszym rozporządzeniem jest właściwe dla umowy zawartej między zbywcą i nabywcą”. Niestety owa norma jurysdykcyjna nie jest pomocna w odniesieniu do osobnej kwestii właściwości do rozpatrzenia roszczenia wniesionego przeciwko Lufthansie. Gdyby tak było, sprawa byłaby prosta, ponieważ zgodnie z umową cesji pomiędzy Flight Refund a pasażerką kwestie nieuregulowane tą umową podlegają rozstrzygnięciu według prawa węgierskiego, a spory zaistniałe pomiędzy stronami podlegają wyłącznej właściwości Budai Központi Kerületi Bíróság (sądu okręgu Buda). Jednakże chociaż w myśl art. 14 ust. 2 rozporządzenia nr 593/2008 to prawo węgierskie rozstrzyga o „przesłankach skuteczności przelewu lub subrogacji wobec dłużnika”, zasada ta nie może moim zdaniem skutkować poddaniem Lufthansy, która nie jest stroną umowy, właściwości sądu, którego kompetencje nie wywodzą się z przepisów rozporządzenia Bruksela I.

19 — Podobne zasady mają zastosowanie w odniesieniu do powództw wytoczonych przez ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego przeciwko ubezpieczycielowi lub przez pracownika przeciwko pracodawcy, przy czym w motywie 13 rozporządzenia Bruksela I wyraźnie wskazano, że wszystkie te przepisy mają na celu ochronę strony słabszej poprzez bardziej korzystne ukształtowanie przepisów jurysdykcyjnych.

20 — Na swojej stronie internetowej Flight Refund opisuje się jako „Your Legal Attendant” [twoja obsługa prawna] oraz jako firma specjalizująca się w sprawach z zakresu windykacji wierzytelności. Ze strony internetowej wynika także, że Flight Refund działa obecnie pod nazwą „Flight Refund Kft”, jako spółka z ograniczoną odpowiedzialnością zarejestrowana na Węgrzech, z siedzibą w Budapeszcie, mająca status przedstawiciela PannonHitel Zrt., spółki prywatnej także zarejestrowanej na Węgrzech. Zmiana siedziby nie ma jednak moim zdaniem żadnego znaczenia, ponieważ (i) postępowanie wszczęto z inicjatywy spółki Flight Refund Ltd, zarejestrowanej w Zjednoczonym Królestwie, oraz, (ii) jako że spółka z ograniczoną odpowiedzialnością nie jest konsumentem, jej miejsce prowadzenia działalności nie może stanowić podstawy jurysdykcji.

21 — Zobacz pkt 10 powyżej.

dotyczącej dopuszczalności. W każdym razie uważam, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału węgierski kodeks postępowania cywilnego należy interpretować w taki sposób, aby zapewnić pełną skuteczność przepisów prawa Unii, w tym przepisów regulujących kwestię jurysdykcji²².

64. Gdyby kompleksowe badanie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych w kwestii jurysdykcji w świetle rozporządzenia Bruksela I wykazało, że jurysdykcję do rozpatrzenia roszczenia Flight Refund przeciwko Lufthansie z uwzględnieniem wykładni rozporządzenia w sprawie pasażerów lotniczych dokonanej przez Trybunał miały sądy węgierskie, trudności, w obliczu których staje Kúria, nigdy by się nie pojawiły.

65. W dalszej części przyjmę zatem, że badanie tego rodzaju miało miejsce i doprowadziło do stwierdzenia, iż sądy węgierskie nie miały jurysdykcji do rozpatrzenia przedmiotowego roszczenia. W takich okolicznościach Kúria zwyczajnie nie może wyznaczyć sądu właściwego w państwie członkowskim wydania, przed którym postępowanie winno być kontynuowane zgodnie z przepisami regulującymi zwykle postępowanie cywilne w myśl art. 17 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ENZ.

66. Jednakże historia nie kończy się wraz z nierozważnym wydaniem przez notariusza europejskiego nakazu zapłaty.

67. Nakaz został przesłany Lufthansie, która wniosła od niego sprzeciw. Mimo że nie było takiego wymogu, Lufthansa podała powody, dla których zakwestionowała swoją odpowiedzialność, wskazując, że to nie ona działała w charakterze przewoźnika lotniczego obsługującego rozpatrywany lot. Jeżeli działanie takie można by uznać za wdanie się w spór dla celów art. 24 rozporządzenia Bruksela I, możliwe, że sądy węgierskie uzyskałyby właściwość z tego tytułu²³. Trybunał orzekł jednak, że wniesienie sprzeciwu od europejskiego nakazu zapłaty, nawet gdy przedstawiono w nim argumenty dotyczące istoty sprawy, nie może być uważane za wdanie się w spór dla celów art. 24 rozporządzenia Bruksela I²⁴.

68. Skutkiem wniesienia sprzeciwu od europejskiego nakazu zapłaty jest, po pierwsze, brak możliwości stwierdzenia jego wykonalności zgodnie z art. 18 rozporządzenia w sprawie ENZ oraz, po drugie, kontynuacja postępowania przed „właściwymi sądami państwa członkowskiego wydania” zgodnie z art. 17 ust. 1 tego rozporządzenia.

69. Do momentu, w którym możliwe będzie kontynuowanie postępowania, roszczenie Flight Refund byłoby zawieszone w próżni prawnej. Wydano europejski nakaz zapłaty, którego wykonalności nie można jednak stwierdzić. W rozporządzeniu w sprawie ENZ wyraźnie stwierdzono bowiem, że postępowanie musi być kontynuowane w państwie członkowskim wydania, mianowicie na Węgrzech.

70. Jest to oczywiście właściwy kierunek działania, przy założeniu, że sądy rzeczonoego państwa członkowskiego rzeczywiście mają jurysdykcję międzynarodową do rozpatrzenia roszczenia, co zasadniczo jest faktem, jeżeli organ, który wydał europejski nakaz zapłaty, dokonał poprawnej oceny swoich kompetencji zgodnie z art. 6 i 8 rozporządzenia w sprawie ENZ. Wydaje się jednak, że w prawodawca w pełni nie przewidział możliwości wystąpienia sytuacji, w której sądy państwa członkowskiego wydania mogą nie posiadać jurysdykcji międzynarodowej do rozpatrzenia roszczenia, którego dotyczy powództwo.

22 — Zobacz, w odniesieniu do konwencji brukselskiej, która była poprzednikiem rozporządzenia Bruksela I, wyrok Hagen (C-365/88, EU:C:1990:203, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo). Zobacz także, dla przykładu odnoszącego się do rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. L 338, s. 1), wyrok Purucker (C-256/09, EU:C:2010:437, pkt 99 i przytoczone tam orzecznictwo).

23 — Zobacz pkt 11 powyżej.

24 — Wyrok Goldbet Sportwetten (C-144/12, EU:C:2013:393, pkt 38–41).

71. Ponadto chociaż art. 1 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ENZ stanowi, że rozporządzenie nie pozbawia powoda możliwości dochodzenia roszczenia na podstawie innego postępowania, moim zdaniem nie można interpretować tego przepisu w ten sposób, że można dochodzić roszczenia lub stwierdzić wykonalność nakazu w drodze innego, toczącego się równolegle postępowania, co niosłoby za sobą ryzyko prowadzenia dwóch postępowań egzekucyjnych. Przeciwnie, dopóki postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty nie zostanie zakończone, dopóty art. 27 rozporządzenia Bruksela I wydaje się wykluczać możliwość rozpoznania roszczenia przez jakikolwiek inny sąd.

72. Jak już zasugerowałam²⁵ i jak wskazano w uwagach przekazanych Trybunałowi, prawo nie zawiera konkretnego rozwiązania dla okoliczności takich jak te rozpatrywane w postępowaniu głównym. W związku z tym należy znaleźć rozwiązanie, które nie stoi w sprzeczności z przepisami prawa, jednocześnie umożliwiając zakończenie postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, spółce Flight Refund – dochodzenie roszczenia (jeżeli nadal takie będzie jej życzenie), zaś Lufthansie – skorzystanie z prawa do obrony przed sądem właściwym w rozumieniu przepisów rozporządzenia Bruksela I.

73. W swoim sprzeciwie Lufthansa nie podnosi kwestii braku właściwości miejscowej notariusz. Jednak nawet gdyby kwestia ta została poruszona, nie rozumiem, w jaki sposób fakt ten mógłby spowodować zmianę sytuacji procesowej. W moim przekonaniu skutek sprzeciwu, które w założeniu nie musi zawierać uzasadnienia, byłby taki sam, jak w okolicznościach w postępowaniu głównym: dochodzenie roszczenia nadal musiałoby być kontynuowane przed właściwymi sądami państwa członkowskiego wydania, a wskazanie takiego sądu nadal byłoby niemożliwe.

74. Lufthansa mogłaby potencjalnie, powołując się na art. 20 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ENZ, podnieść kwestię braku właściwości miejscowej notariusz także po upływie terminu na wniesienie sprzeciwu (a więc, siłą rzeczy, wyłącznie po stwierdzeniu wykonalności europejskiego nakazu zapłaty) na tej podstawie, że „wydanie nakazu zapłaty było w sposób oczywisty błędne w świetle wymogów określonych w [tym] rozporządzeniu” – przez co moim zdaniem należy rozumieć między innymi to, że został on wydany przez organ, który w sposób oczywisty nie posiadał międzynarodowej jurysdykcji na podstawie rozporządzenia Bruksela I. Wiązałoby się to z wystąpieniem o ponowne zbadanie nakazu przez „właściwy sąd w państwie członkowskim wydania”, który byłby zobowiązany, w przypadku uznania zasadności takiego ponownego badania, do uchylecia europejskiego nakazu zapłaty. Na tym zakończyłoby się postępowanie (bez uszczerbku dla możliwości ponownego wysunięcia roszczenia w ramach tego samego lub innego postępowania, tym razem przed właściwym sądem).

75. Nie sugeruję, że Lufthansa powinna była obrać taki kierunek działania – z gospodarczego punktu widzenia wydaje się mało prawdopodobne, aby leżało to w jej interesie. Niemniej jednak uważam, że warto poświęcić chwilę na rozważenie takiej sytuacji i porównanie jej z sytuacją w postępowaniu głównym.

76. W przypadku gdy pozwany wnioskuję o ponowne badanie nakazu na podstawie art. 20 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ENZ, oczywiste jest, po pierwsze, że zawsze musi istnieć „właściwy sąd w państwie członkowskim wydania”, mogący dokonać takiego ponownego badania, nawet jeżeli – co bardzo prawdopodobne – żaden sąd w tym państwie nie jest właściwy do rozpoznania roszczenia będącego przedmiotem postępowania. W przeciwnym wypadku niemożliwe byłoby zarządzenie sytuacjom, w których europejski nakaz zapłaty został wydany przez organ pozbawiony jurysdykcji międzynarodowej, a taka możliwość musi istnieć.

25 — Zobacz pkt 49 powyżej.

77. Ponadto jasne jest, że skoro rozporządzenie w sprawie ENZ nie reguluje procedury wskazania właściwego sądu, w myśl art. 26 tego rozporządzenia musi być ona regulowana na podstawie przepisów prawa krajowego. Na Węgrzech zatem owo prawo krajowe²⁶ należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy właściwość sądu nie wynika automatycznie z, przykładowo, miejsca prowadzenia działalności przez notariusza, który wydał europejski nakaz zapłaty, wówczas Kúria musi mieć możliwość i jednocześnie obowiązek wyznaczenia takiego sądu. Jeżeli nakaz wydano błędnie, sąd ten musi zakończyć postępowanie, uchylając jednocześnie ów nakaz. Jednakże sądem właściwym w takiej sytuacji nie jest sąd właściwy do rozpoznania roszczenia, którego dotyczy postępowanie. Jest nim sąd właściwy do zbadania zgodności z prawem europejskiego nakazu zapłaty.

78. Taka sytuacja ma w istocie miejsce w postępowaniu głównym. Kúria jest co do zasady zobowiązana, na mocy węgierskiego kodeksu postępowania cywilnego w związku z postanowieniami art. 17 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ENZ oraz w świetle obowiązku zapewnienia pełnej skuteczności reguł jurysdykcyjnych wynikających z prawa Unii, do wskazania sądu właściwego do rozpoznania roszczenia, którego dotyczy postępowanie. W tym celu musi zbadać wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla wskazania sądu właściwego. Wskazanie tego rodzaju jest niemożliwe jedynie w sytuacji, gdy sąd ten ustalił, że sądy węgierskie nie mają jurysdykcji międzynarodowej.

79. Logicznym kierunkiem działania w tej sytuacji byłoby wówczas wskazanie sądu, który byłby właściwy do ponownego zbadania zgodności z prawem europejskiego nakazu zapłaty, jeżeli pozwany wniosłby o to zgodnie z art. 20 ust. 2 rozporządzenia ENZ, a który byłby jednocześnie właściwy rzeczowo do rozpoznania roszczeń takich jak rozpatrywane w niniejszej sprawie. Sąd ten byłby następnie zobowiązany, w myśl art. 26 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I, do stwierdzenia braku swojej właściwości do rozpoznania roszczenia, chyba że pozwany wda się w spór w innym celu niż po to, aby podnieść zarzut braku właściwości tego sądu. Powód miałby wówczas możliwość dochodzenia roszczenia przed jakimkolwiek innym właściwym sądem. Gdyby pozwany faktycznie wdał się w spór w jakimkolwiek innym celu, jurysdykcję sądu ustalono by zgodnie z art. 24 rozporządzenia Bruksela I, a postępowanie kontynuowane byłoby zgodnie z art. 17 rozporządzenia w sprawie ENZ.

80. Wydaje mi się, że takie rozwiązanie, w gruncie rzeczy odpowiadające temu przewidzianemu w pytaniu drugim Kúria, w żaden sposób nie stoi w sprzeczności z właściwymi przepisami prawa. Może co prawda przysparzać problemów w sytuacji, gdyby nie można było wskazać żadnego sądu, który byłby zarówno właściwy do ponownego zbadania ważności europejskiego nakazu zapłaty, jak i właściwy rzeczowo do rozpoznania roszczeń takich jak te w niniejszej sprawie.

81. Inne rozwiązanie, zaproponowane przez Kúria w pytaniu pierwszym, obejmowałoby ponowne zbadanie z urzędu europejskiego nakazu zapłaty przez samą Kúria. Chociaż niewątpliwie skutkowałoby to osiągnięciem pożądanego celu w sposób, który nie różniłby się znacznie od drugiego rozwiązania, to wydaje mi się, że zachodzi tu nieco mniejsza zgodność z przepisami rozporządzenia w sprawie ENZ, ponieważ art. 20 tego rozporządzenia nie przewiduje takiego ponownego badania z urzędu, a jedynie na wniosek pozwanego.

26 — Na stronie internetowej projektu egzekucji sądowej w Europie (http://www.europe-eje.eu/sites/default/files/pj/dossiers/ipe_hongrie_english.pdf) dotyczącej postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty na Węgrzech wskazano po prostu: „ponowne badanie, o którym mowa w art. 20 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1896/2006, podlega uregulowaniom prawa węgierskiego dotyczącym dopuszczalności wznowienia postępowania (kodeks postępowania cywilnego)”.

Uwagi końcowe

82. Kwota roszczenia w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym jest niewielka²⁷, chociaż należy wziąć pod uwagę fakt, że w innych postępowaniach w sprawie europejskiego nakazu zapłaty mogą to być znacznie wyższe kwoty. Jednak we wszystkich porównywalnych sytuacjach ostateczne rozwiązanie problemu jest jasne: w interesie wszystkich stron leży zakończenie postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty celem umożliwienia dochodzenia roszczenia przed właściwym sądem, zgodnie z życzeniem powoda. Gdyby kwestię tę podniesiono przed sądem niższej instancji, prawdopodobnie wypracowano by pragmatyczne rozwiązanie, bez konieczności zwracania się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

83. Rozstrzygnięciem w sprawie zajmie się jednak sąd, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego i który w związku z tym, zgodnie z art. 267 akapit trzeci TFUE, ma obowiązek zwrócić się o wydanie takiego orzeczenia do Trybunału. Kúria lojalnie spełniła ten obowiązek. W rezultacie, chociaż żadne z rozwiązań wskazanych przez ten sąd nie przyniosłoby (moim zdaniem) zadowalającego skutku, to do Trybunału należy dogłębne zbadanie tej sprawy.

84. Wydaje mi się, że jest to, *par excellence*, rodzaj sprawy, w odniesieniu do której bardziej odpowiednie wydawałoby się zastosowanie jakiejś mniej inwazyjnej formy rozwiązania – czy to procedury „zielonego światła”, za którą często opowiadał się mój poprzednik na stanowisku, Sir Francis Jacobs²⁸, czy też jakiegoś innego mechanizmu. Z uwagi na coraz większy nakład pracy Trybunału oraz wywieraną nań presję, aby wyroki wydawane w postępowaniach prejudycjalnych wydawał bezzwłocznie, warto wznowić dyskusję poświęconą w tej kwestii.

Wnioski

85. W świetle wszystkich powyższych rozważań uważam, że Trybunał powinien odpowiedzieć na pytania Kúria w następujący sposób: Rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdy:

- a) europejski nakaz zapłaty został wydany przez sąd lub organ państwa członkowskiego, ale nie ma podstaw dla wskazania, który sąd tego państwa członkowskiego jest właściwy miejscowo w odniesieniu do dochodzonego roszczenia,
- b) pozwany wniósł sprzeciw z takim skutkiem, że zgodnie z art. 17 ust. 1 rozporządzenia nr 1896/2006 postępowanie musi być kontynuowane przed właściwymi sądami tego państwa członkowskiego zgodnie z przepisami regulującymi ogólne postępowanie cywilne i
- c) zgodnie z tymi przepisami sąd wyższej instancji zobowiązany jest do wyznaczenia takiego właściwego sądu,

27 — Roszczenie główne opiewa na kwotę 600 EUR. Zgodnie z umową cesji zawartą pomiędzy Flight Refund a pasażerką spółce Flight Refund przysługiwać będzie 25% tej kwoty (150 EUR) w przypadku orzeczenia na jej korzyść, a w odmiennym wypadku spółka nie otrzyma żadnej kwoty. W takich okolicznościach nie dziwi fakt, że spółka Flight Refund nie podjęła szczególnych wysiłków ani nie poniosła wydatków, aby zaoferować Kúria lub Trybunałowi wsparcie w rozwiązaniu przedstawionego problemu, który powstał po części w wyniku czynności nadzorczych prawodawcy, a po części w wyniku braku profesjonalizmu po stronie samej spółki Flight Refund, adwokat spółki oraz notariusz, która wydała europejski nakaz zapłaty. Ponadto, biorąc pod uwagę kwotę roszczenia oraz głębokie przekonanie o jakimkolwiek braku odpowiedzialności w każdym przypadku, nie jest zaskakujące, że Lufthansa prezentuje równie luźny stosunek do sprawy.

28 — Zobacz na przykład jego przemówienie zatytułowane „The European Courts and the UK – What Future? A New Role for English Courts”, wygłoszone podczas 13. dorocznego wykładu Komitetu Reform Prawnych w dniu 18 listopada 2014 r. (<http://www.barcouncil.org.uk/media-centre/speeches,-letters-and-reports/speeches-of-interest/>).

sąd wyższej instancji powinien oznaczyć sąd, który byłby właściwy do ponownego zbadania ważności europejskiego nakazu zapłaty, jeżeli pozwany wystąpił z takim wnioskiem zgodnie z art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 1896/2006, a który jednocześnie jest właściwy rzeczowo do rozpoznawania roszczeń tego rodzaju.